

Onko hyväntekeväisyys aina hyvästä?

Tiina Silvasti, kuvaaja Petteri Kivimäki

Jokaisella on oikeus ruokaan. Viimesijainen ruokaturva ei saa olla hyväntekeväisyytenä annettava lahja.

Hyväntekeväisyyttä on vaikeaa, ellei mahdotonta vastustaa. Sen kriittinen tarkastelu on kuitenkin paikallaan. Käytän tässä esimerkkinä ruoka-apua.

Hyväntekeväisyytenä jaettava ruoka-apu on yleistynyt rikkaassa läntisessä Euroopassa nopeasti. Ilmiö kummastuttaa. Poliittisesti puutteellista ruokaturvaa tai suoranaista nälkää absoluuttisen köyhyyden ilmentymänä on vaikea hyväksyä ja useimmiten se kielletään. Syy avuntarpeeseen vieritetään avuntarvitsijoille. Ajatellaan, että eurooppalaisissa hyvinvointivaltioissa leipäjonoon voi joutua vain omasta syystä, holtittoman käyttäytymisen seurauksena.

Ruoka-apua myös ihastellaan. Se esitetään sosiaalisena innovaationa, puhtaana win-win-tilanteena, jossa ratkaistaan samanaikaisesti ruokajärjestelmässä syntyvän ylimäärän ja köyhän väestön ravinnontarpeen ongelmat. Hyväntekeväisyytenä jaettavaa ruoka-apua mainostetaan Euroopan laajuisesti ratkaisuna sekä ruokahävikin että ruokaköyhyyden ongelmiin, koska sen avulla ympäristöongelmaksi muodostunut hävikki voidaan kääntää keinoksi taata köyhimpien viimesijainen ruokaturva. Kaikki voittavat, eikö?

Lyhyellä tähtämellä näin voi olla. Asetelma on kuitenkin kahdella tapaa ongelmallinen. Ensiksi, tarjoamalla moraalisesti hyväksyttävissä olevan kanavan ylimäärän jakamiselle ruoka-apu tukee ekologisesti kestäväntöntä, hävikkiä tuottavaa ruokajärjestelmää. Hävikin kanavoiminen markkinataloudessa toimivien primaarimarkkinoiden ulkopuolelle, 'sekundaarisille markkinoille' tai 'hyväntekeväisyystalouteen', ei ole ratkaisu ruokajärjestelmän ekologisiin ongelmiin.

Toiseksi, julkisen sosiaaliturvajärjestelmän piirissä kansalaiset ovat oikeutettuja tiettyihin sosiaalietuuksiin. Heillä on lakisääteinen oikeus apuun. Hyväntekeväisyys taas on lahja, eikä kellekään ole oikeutta lahjaan. On tyystin antajan käsissä kenelle lahja annetaan tai annetaanko sitä ollenkaan.

Ruoka-apua tarvitsevia kotitalouksia, jotka eivät syystä tai toisesta pääse julkisen sosiaaliturvan piiriin tai joiden perustarpeet eivät tule katetuiksi, näyttää olevan Euroopassa jatkuvasti enemmän. Vastuu näistä ihmisistä on valussa kolmannelle sektorille ja hyväntekeväisyyden varaan. Mikä sitten on hyväntekeväisyyden kääntöpuoli? Ruoka-apusta puhuttaessa se on sosiaalisten oikeuksien mureneminen, sillä oikeus ruokaan on jakamaton ihmisoikeus, jonka toteutuminen tulee turvata lailla. Viimesijainen ruokaturva ei saa olla hyväntekeväisyytenä annettava lahja.

Tiina Silvasti, yhteiskuntapolitiikan professori, 3.8.2016

Lisätietoja: Food system studies research

group: <https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/en/research/projects/research-groups/foodsystem>